

Universitat de Lleida

GUIA DOCENT
GEOGRAFIA HUMANA

Coordinació: BELLET SANFELIU, MARIA CARMEN

Any acadèmic 2020-21

Informació general de l'assignatura

Denominació	GEOGRAFIA HUMANA				
Codi	101166				
Semestre d'impartició	1R Q(SEMESTRE) AVALUACIÓ CONTINUADA				
Caràcter	Grau/Màster	Curs	Caràcter	Modalitat	
	Doble titulació: Grau en Geografia i Grau en Turisme	1	TRONCAL	Presencial	
	Grau en Geografia	1	TRONCAL	Presencial	
Nombre de crèdits assignatura (ECTS)	6				
Tipus d'activitat, crèdits i grups	Tipus d'activitat	PRACAMP	PRALAB	PRAULA	TEORIA
	Nombre de crèdits	0.4	0.2	1.2	4.2
	Nombre de grups	1	1	1	1
Coordinació	BELLET SANFELIU, MARIA CARMEN				
Departament/s	GEOGRAFIA I SOCIOLOGIA				
Distribució càrrega docent entre la classe presencial i el treball autònom de l'estudiant	<p>Classes presencials (en línia o en aula): 60 hores Treball autònom de l'alumnat no presencial: 90 hores</p> <p>- 28 sessions de classe magistral, seminaris i debats . Dilluns i dimarts lectius del 21/09/2019 al 07/01/2020 . Per situació COVID-19 es prevista docència presencial els dilluns a l'aula 1.03 i dimarts no presencial (virtual)</p> <p>- Tres pràctiques obligatòries: (2 de laboratori 1 de treball de camp): . Sessió pràctica 1: 7/10 Dimecres (3 horas) 16 a 19h . Sessió pràctica 2: 21/10 Dimecres (2 horas) 16 a 18h . Sessió pràctica 3: 04/11 Miércoles (2 horas) 16 a 18h . Sessió pràctica 4: Sortida de treball de camp. Dimecres 09/12 (9-17h). Bibliografia vinculada a la pràctica 4: VILAGRASA, J. Història de Lleida. Volum:9 Finals del segle XX, Lleida, Pagès Editors, p.21-100.</p>				
Informació important sobre tractament de dades	Consulteu aquest enllaç per a més informació.				
Idioma/es d'impartició	Català/Castellà				
Distribució de crèdits	4.2 teoria 1.8 pràctiques				

Professor/a (s/es)	Adreça electrònica professor/a (s/es)	Crèdits impartits pel professorat	Horari de tutoria/lloc
BELLET SANFELIU, MARIA CARMEN	carme.bellet@udl.cat	3	
SOLÍS SOLÍS, JUAN MANUEL	juanma.solis@udl.cat	3	

Informació complementària de l'assignatura

Es tracta d'una assignatura introductòria a la Geografia Humana que preten, per una banda, aproximar-se als conceptes principals de la disciplina (espai, territori, distribució, localització, regió, llocs, xarxes, població, poblament, paisatge, entre d'altres) i, per una altra, aportar eines per a la comprensió de la dimensió espacial d'alguns dels principals reptes contemporanis (migracions, globalització i desigualtat).

Objectius acadèmics de l'assignatura

OBJECTIUS ACADÈMICS DE L'ASSIGNATURA:

- Presentació dels conceptes clau en Geografia Humana.
- L'assignatura opta per presentar visions integradores i globals necessàries per a la comprensió i estudi del territori complex i l'estudi actual de l'espai social.
- Estudi del territori i del paisatge per a les diferents ciències socials i disciplines humanistes.
- Es pretén així mateix facilitar la incorporació de la dimensió espacial a les diferents ciències socials i disciplines humanistes.
- Els coneixements que s'adquiriran podrien correspondre's, en part, als estudis de geografia humana contemporània i als estudis d'ordenació del territori .

RESULTATS D'APRENTATGE:

- Conèixer els principals conceptes de la geografia humana
- Caracteritzar el desigual repartiment de la riquesa mundial i els principals indicadors del desenvolupament
- Comprendre la dimensió material, social i subjectiva de l'espai
- Fer servir fonts d'informació estadística per a l'anàlisi de la Geografia humana
- Reflexionar sobre la rellevància i idoneïtat dels inventaris de paisatge
- Identificar els efectes territorials de la globalització econòmica
- Conscienciar dels principals reptes de la població mundial
- Valorar les tècniques i estratègies de desenvolupament local i regional.

Competències

- CB1 Posseir i comprendre coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé es recolza en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda del seu camp d'estudi
- CB3 Capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes rellevants d'indole social, científica o ètica
- CG2 Identificar els grans conflictes i desigualtats de la societat humana
- CG3 Caracteritzar la diversitat espacial dels territoris
- CG4 Identificar les principals corrents de pensament geogràfic i social
- CG5 Assumir la interacció de la geografia amb la història i les altres ciències socials
- CE2 Conèixer els fonaments i la terminologia científica específica de cada branca de la Geografia
- CE5 Aprendre a extreure informació geogràfica dels recursos existents a internet
- CE6 Adquirir les habilitats i metodologies pròpies del treball de camp del geògraf
- CE11 Adquirir els hàbits d'anàlisi de les dades geogràfiques per procedir a la seva exposició ordenada i raonada, ja sigui mitjançant una exposició oral o mitjançant un informe escrit
- CE13 Conèixer, comprendre i interpretar el territori, explicar la diversitat de llocs, regions i localitzacions
- CT1 Adquirir una adequada comprensió i expressió oral i escrita del català i del castellà
- CT5 Adquirir nocions essencials del pensament científic

Continguts fonamentals de l'assignatura

1 - Mirar, pensar i analitzar l'espai i el territori.

- a / Geografia? Per què i per a què estudiar geografia?
- b / L'evolució de la disciplina: velles i noves geografies
- c / Els conceptes-clau articuladors de la geografia moderna: relacions home-medi, espai, regió, paisatge.
- d / Àmbits, eines i mètodes de treball de l'geògraf.

Bibliografia per a l'estudiant:

Lectures obligatòries:

- ALBET, A.; GARCIA RAMON, Mª D. (2009) "Escoles del pensament geogràfic", a PALLARÉS, M. TULLA, A. (Coord) (2009), *Geografia Humana*, Barcelona, Edicions de la Universitat Oberta de Catalunya, p. 1-50
- MASSEY, D (1998). Espacio, lugar y género. *Debate Feminista*. Vol 1, 39-46.
http://debatefeminista.cieg.unam.mx/df_ojs/index.php/debate_feminista/article/view/428/365

Lectures complementàries:

- CLAVAL, P. (2002), "El enfoque cultural y las concepciones geográficas del espacio", a *Boletín de la Asociación de Geógrafos Españoles* (A.G.E.), núm.34, p. 21-39
- NOGUÉ, J. (2007) (coord), "Las nuevas geografías", Culturas 273 de La Vanguardia, 12/09/07 (versió digital al dossier electrònic)

- ALBET MAS, A. (2000), Una geografia humana renovada: llocs i regions en un món global, Barcelona, Vicens Vives, capítols 1 i 2 , p.11-16.

Sessions previstes per al tema 1: 6 sessions

2 - L'estudi de la població

- a / Fonts per a l'estudi de la població
- b / Distribució i estructura de la població
- c / Evolució de la població i transició demogràfica
- d / Moviment natural
- e / Moviment migratori i mobilitat
- f / El mosaic social urbà. L'estudi de la segregació social en l'espai urbà actual.

Lectures obligatòries:

- ARANGO, J. (2007), "La población mundial", a ROMERO, J. (2007 2 ed, (Coord) *Geografía Humana*, Ariel Geográfica, p.57-104
- Esteve, A., Devolder, D., Domingo, A.,(2016) "La infecundidad en España:tic-tac, tic-tac, tic-tac!!!, *Perspectives Demogràfiques*, 1: 1-4. <https://ced.uab.cat/difusio/butlleti-perspectives-demografiques/>
- Devia-Garzón, C. A., & Bautista-Safar, T. (2018). "La realidad de la crisis migratoria europea", *Entramado*, 13(2), 144-156. (*) <http://www.scielo.org.co/pdf/entra/v13n2/1900-3803-entra-13-02-00144.pdf>

Lecturas complementarias:

- BELLET, C.; VILAGRASA, J. (2001), "Diferenciación socioespacial de la ciudad de Lleida, a *Revista Catalana de Sociología*, núm.14, p.13-42
- REQUES VELASCO, P. (2006), *Geodemografía. Fundamentos conceptuales y metodológicos* , PUBliCan - Ediciones de la Universidad de Cantabria, Santander, cap. 3 – La dinámica de la población, p. 69-116
- REQUES VELASCO, P. (2006) *Geodemografía. Fundamentos conceptuales y metodológicos* , Cap. 4 – La(s) estructura(s) de la población, p. 127-165

Sessions previstes per al tema 2: 6 sessions

3 - L'estudi de l'espai i el territori

- a / L'espai i el lloc. Un enfocament des de la geografia.
- b / Els llocs i la globalització.
- c / Localització. L'anàlisi espacial de variables socioeconòmiques. Models clàssics de localització.
- d / Distribució. L'anàlisi espacial de la desigualtat i el desenvolupament com a exemple.
- e / D'el lloc en el territori. El concepte de centralitat segons el model clàssic de W. Christaller. La centralitat i les xarxes avui.
- f / Temps i espai: l'ús de l'espai i el temps en la quotidianitat

Lectures obligatòries:

- . MÉNDEZ GUTIÉRREZ DEL VALLE, R. (2007): "Globalización y organización espacial de la actividad económica" a ROMERO, J. (2007 2 edició), *Geografía Humana*, Barcelona, Editorial Ariel, Capítol 6, p.221-273
- . PNUD - Programa de las Naciones Unidas por el Desarrollo (2019), Panorama general Informe sobre Desarrollo Humano 2019. *Más allá del ingreso, más allá de los promedios, más allá del presente:Desigualdades del desarrollo humano en el siglo XXI*, a http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr_2019_overview_-_spanish.pdf

Lectures complementàries:

. MÉNDEZ R. (2018) "Una era de hegemonía financiera" a *La Telaraña financiera. Una Geografía de la financiarización y su crisis*, Santiago de Chile, Instituto de Geografía de la Universidad Católica, p.19-66

. PRATS FERRET, M () *Temps i vida quotidiana de les dones a Barcelona*, Tesi doctoral 1997, Tesi en xarxa - http://www.tesisenxarxa.net/TESIS_UAB/AVAILABLE/TDX-0630109-134958//TMPF1de5.pdf, Capítol 3.1 – La Geografia i lús del temps, pp. 59-69 i Capítol 3.2. – L'estudi dels temps des d'altres disciplines, p. 70-77 (numeració dels fulls del PDF)

Sessions previstes per al tema 3: 6 sessions

4 - L'estudi de l'paisatge.

a / Les grans tradicions en l'anàlisi de l'paisatge

b / Els components de l'paisatge rural

c / Els components de l'paisatge urbà

d / Gestió i intervenció en el paisatge: el cas català

Lectures obligatòries:

. AGUILERA, M.J.; BORDERÍAS, M. P.; GONZALEZ, M.P.; SANTOS, J.M. (2010) "Paisajes agrarios y asentamientos rurales", a *Geografía General II - Geografía Humana*, Madrid, UNED, p. 218-273

. CAPEL, H. (2002), "Tejidos urbanos", a *El estudio de la morfología urbana*, Barcelona, Ed. Serbal, p. 439-495

Lecturas complementarias:

.TARROJA COSCUELA, A. (2008) "La construcción social del paisaje", a BUSQUETS, J.; CORTINA, A. (2008), *La gestión del paisaje. Manual de protección, gestión y ordenación del paisaje*, Barcelona, Akal-Patrimonio, p. 239-251

. MATA OLMO, R. (2001), "Los paisajes agrarios", en GIL OLCINA, A. y GÓMEZ MENDOZA, J. (coords.): *Geografía de España*, Ariel Geografía.

. NOGUÉ, J. (2006), "La producción social y cultural del paisaje" a MATA, R.; TARROJA, A. (2006) *El paisaje y la gestión del territorio*, Barcelona, CUIMPB, p. 135-142

Sessions previstes per al tema 4: 6 sessions

Eixos metodològics de l'assignatura

--

activitat	CODIFICACIÓ / descripció / tipologia TPD	o*	G*	HP (línea o aula)*	HNP*
Classe magistral i seminaris d'aula	AULA: 1.03 28 sessions presencials o en línia (2 festius)		1	42	21
Pràctiques (P)	3 pràctiques d'aula i/o laboratori 1 sortida de treball de camp		1	7 8	3
Examins i tutories (desglosat)					
Tutories (Tut)	Les que necessiti l'alumne en horari de tutories. S'aconsella al menys 2				
Altres (AA)					
Avaluació (AV)	2 avaluacions - 1a temes 1+2 - 2a temes 3+4			1,5	33
				1,5	33
TOTAL	150 hores		1	60	90

O: Objectiu.. HP: hores presencials de l'alumne. HNP: hores no presencials de l'alumne.

Sistema d'avaluació

Mecanismes d'avaluació	codificació / descripció-criteris / tipologia TPD	observacions	O*	Activitat	%*

Taller d'avaluació (TA) (Examen)	1 prova d'avaluació dels continguts teòrics Temes 1 i 2 DATA: 9,30h 16/11/2020 AULA: 1.0.3			Classes presencials o en línia + Seminaris	30
	2 prova d'avaluació dels continguts teòrics Temes 3 i 4 DATA: 9h 18/01/2021 AULA: 0.10.2 RECUPERACIÓ: DATA:18h 11/02/2021 - Aula: 0.30				30
Informe (In) / Treballs (T)	T1: treball de la pràctica 1 T2: treball de la pràctica 2 T3: treball de la pràctica 3 T4: treball de la pràctica 4 (Sortida)			Informes de pràctiques	40
Altres (A)					
TOTAL					100

Bibliografia i recursos d'informació

El Campus virtual de la UdL (entorn SAKAI) contindrà bona part del material necessari per a fer el seguiment de l'assignatura. Als dossiers hi trobareu, en format PDF les diapositives comentades a les classes dels anys anteriors i els materials necessaris per al desenvolupament de les pràctiques. Un cop finalitzat cada un dels temes es penjaran els materials per al següent.

A Continguts trobareu les referències de lectura obligatòries i optatives per a cada un dels temes. Al Campus Virtual trobareu també documents diversos que anirem presentant al llarg de l'assignatura.

En aquest curs **utilitzarem bàsicament els MANUALS** següents:

ROMERO, J. (Coord.) (2007 2a edició actualitzada del de 2004), *Geografía Humana*, Barcelona, Ariel

PALLARÈS, M; TULLA, A. F. (Coord) (2009), *Geografía humana*, Barcelona, Edicions de la Universitat Oberta de Catalunya

Existeixen força **altres manuals de Geografia i Geografia Humana** al mercat d'entre els quals es recomana els següents (tots ells a la biblioteca):

ALBET, A.; BENEJAM, P. (2000), *Una geografia humana renovada: Lugares y regiones en un mundo global*, Barcelona, Vicens Vives-UAB

HAGGETT, P. (1983), *Geografía: una síntesis moderna*, Barcelona, Omega, 1988.

PALLARÈS, M.; TULLA, A. (1999), *Geografía general*, Barcelona, Edicions de la Universitat Oberta de Catalunya

ORTIZ, A. (coord.); BADIA, A.; CEBOLLADA, À.; MENDIZÀBAL, E.; SOLANA, M. i VERA, A. (2011), *Visions geogràfiques del món*. Bellaterra: Servei de publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona, Col·lecció materials.

PUYOL, R.; ESTEBANEZ, J.; MENDEZ, R. (1988), *Geografía Humana*, Madrid, Cátedra

SOLANA, M. (Coord.); BADIA, A.; CEBOLLADA, A.; ORTIZ, A.; VERA, A. (2016), *Espacios globales y lugares próximos. Setenta conceptos para entender la organización territorial del capitalismo global*, Barcelona, Icària, ed.

ZARATE, M.A; RUBIO, M.T. (2011), *Paisaje, sociedad y cultura en Geografía Humana*, Madrid, Ed. Universitaria Ramón Areces

Sobre l'estudi de la població:

VINUESA ANGULO, J., et al (1988) *El estudio de la población*, Madrid, I.N.A.P.

PUYOL, R., ed. (1997) *Dinámica de la población en España. Cambios demográficos en el último cuartodel siglo XX*, Madrid, Síntesis

REQUES VELASCO, P. (2006), *Geodemografía. Fundamentos conceptuales y metodológicos*, PUBliCan - Ediciones de la Universidad de Cantabria, Santander

Sobre l'estudi del paisatge es recomana la consulta dels següents manuals, atles i catàlegs:

ALDOMÀ, Ignasi (2009) *Atles de la nova ruralitat*, Lleida, Fundació del Mon rural. Disponible en versió digital al campus virtual i a la pàgina web de la Fundació Món Rural

BUSQUETS, J.; CORTINA, A. (2008), *La gestión del paisaje. Manual de protección, gestión y ordenación del paisaje*, Akal-Patrimonio, Barcelona

MATA, R.; TARROJA, A (2006), *El paisaje y la gestión del territorio*, Consorci Universitat Internacional Menéndez Pelayo - CUIIMPB, Barcelona.

OBSERVATORI DEL PAISATGE (2008), *Catàleg de paisatge de les Terres de Lleida*, http://www.catpaisatge.net/cat/cataleg_presentats_ter_lleida.php

Poden ser útils els diccionaris de geografia següents:

JOHNSTON, R.J., GREGORY, D., SMITH, D.M. (eds.) (2000), *Diccionario de Geografía humana*, Madrid, Akal.

PUYOL, R. (Coord.) (1988), *Diccionario de Geografía*, Madrid, Anaya.

BAILLY, A.; FERRAS, R.; PUMAIN, D. (1992), *Encilopédie de Géographie*, Paris, Economica

Webs amb estadístiques i informació de referencia:

Instituto Nacional de Estadística, <http://www.ine.es/>

Institut d'Estadística de Catalunya, <http://www.idescat.cat/>

EUROSTAT: The Statistical Office of the European Communities, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>

Webs sobre població:

United Nations Population Fund, <http://www.unfpa.org>

ONU/POPIN: United Nations Population Information Network, <http://www.un.org/popin/>

Centre d'Estudis Demogràfics de Catalunya, <http://www.ced.uab.es/publicacions/propia.htm>

Observatori de la immigració a Catalunya , <http://www.migracat.cat/>

Webs de suport sobre procediments, tècniques i comentari de fonts geogràfiques:

Recursos sobre procediments en geografia, <http://phobos.xtec.cat/mgarci25/moodle/mod/resource/view.php?id=1274>

Recursos didàctics de la Asociación de Geógrafos Españoles http://age.ieg.csic.es/recur_didacticos/index.htm -

Cartografia bàsica i webs sobre paisatge

[Instituto Geográfico Nacional IGN http://www.ign.es/ign/es/IGN/ane.jsp](http://www.ign.es/ign/es/IGN/ane.jsp) Espanya a través dels mapes –

Insitut Cartografic de Catalunya- www.icc.es

<http://www.catpaisatge.net/cat/index.php> Observatori del paisatge a Catalunya

[XTEC / EDU365](#) - Generalitat de Catalunya

Molt recomanables també els recursos cartogràfics i material geogràfic de Le Monde Diplomatique - <http://www.monde-diplomatique.fr/index/sujet>